له ژێر ئاسمانی شیعردا

ناوی کتێب: لە ژێر ئاسمانی شیعردا
نووسینی: چەند نووسەرێك
وەرگێڕانی : عیسا چیایی
بابەت: شیعر
بەڕێوەبەری هونەری: شیروان تۆفیق
مۆنتاژی کۆمپیوتەری: سەیران عەبدولرەحمان
سەرپەرشتیاری چاپ: فەرهاد رەفیق
ژمارەی سپاردن : ٥١٥ ی ٢٠٠٥
دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم
چاپی : یەکەم ساڵی ٢٠٠٥
کوردستان -سلێمانی
www.sardam.info

له ژێر ئاسمانی شیعردا

هەڵبژاردن و وەرگێڕانی
عیسا چیایی

سلێمانی- ٢٠٠٥

زنجیرەی کتێبی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم
کتێبی گیرفانی ژمارە (٦٧)

سەرپەرشتیاری گشتیی زنجیرە
ئازاد بەرزنجی

خوێنەری خۆشەویست :-

..ئەم هەڵبژاردەیەی بەر دەستت، پرۆژەیەکی وەختیی نی یە کە لەکاتێکی دیاریکراودا ئەنجامم دابێت ، بەڵکو کارێکی لەسەرخۆ و شێنەیی بووە کە دەستم پیێ کردووە، بەهیوای ئەنتۆلۆگیایەك نەبووم بەقەدەر ئەوەی :-ڕەنگە پرۆژەی وەرگێڕانی هەریەکیێ لەم شیعرانە ، گێڕانەوەی تارمایی خەمێکی لەدەست چووم بن و ئەو هەستی قەرەبوو کردنە بە ویژدانێکی شیعریەوە وەریگێڕابێتن کارێك بووە ، دەبوو من یان هەریەکێکی تر پێی هەستیێ . لەکۆتایی ساڵی (١٩٩٠)ــەوە ، و بەدیاریکراوی بە شیعری ((نووشتانەوە و بازنە))ــەی (مەحمود دەروێش) دەستم پیێ کردووە .

عیساچیایی

دەربەندیخان

کۆتایی ساڵی (٢٠٠٣)

شاعیرەکان

١- ئەدۆنیس
٢- ئۆکتاڤیۆباز
٣- تێدهیوز
٤- محمود البریکان
٥-میرۆسلاڤ هۆلۆب
٦-محمود دەرویش
٧ - فوئاد ڕفقه
٨- مشتێ هایکۆی یابانی
٩- یوجین گیلفك
١٠- سەلاح ستیتیه
١١- ئەغنسینۆ نیتۆ
١٢- ئیبراهیم قازۆ
١٣-لیۆن فیلیپ
١٤- سان ژۆن پێرس

١٥- عەبدولوەهاب ئەلبەیاتی
١٦- فلادیمێر هۆلان
١٧- ئای کوانگ
١٨- ئونسیلحاج
١٩- غێورغ تراکل
٢٠- یانیس ڕیتسۆس

((ئــــــەدۆنیس)) *

ناوی (علی احمد سعید) لە سوریا لە دایك بووە، بەڵام زۆربەی ژیانی لە تاراوگەدا بەسەربردووە جگە لە شیعر نووسینی فکری ڕەخنەیی دەنووسێ، نووسینەکانی گفتوگۆو ڕەخنەن لە شیعرو فکری عەرەبیو ڕۆژئاوایی، دەورێکی باڵای هەبووە لە گۆڤاری (شعر)ی لوبنانیو پاشان لە گۆڤاری (المواقف)دا.

ئەمە هەندێك لە بەرهەمەکانیەتی :

⋆قصائد اولی .

⋆اغاني مهيار الدمشقي .

⋆/ديوان الشعر العربي /دراسات

⋆/هذا هو اسمی/ ئەم چامەیە بە سەرەتا و پێچکردنەوەیەکی گرنگ دادەنرێت لەمێژووی شیعری عەرەبیدا، چەند ساڵێکە کاندید کراوە بۆ خەڵاتی نۆبڵ .

...ئەوە منم
وەك گوڵێك لە گیانەڵا دابێت
لەزنجیرەی باب و باپیرانم دەردەچم
شەپۆل دەدەم ودەژمێردرێم .
لەهەنگ دەچم وهەنگوێنی تایبەتیم دروست دەكەم و
ئەوەش ژیان سارد و كەمترە لەوەی
كە برینێك بێت، چ نابینم، ئامێر نەبێت ئاپوورە دەكەن
دەورووژێنە كێڵگەیەكەوە لە هەناسەی مرۆڤ
شتێك نی یە كە شەو یان ڕۆژ بێت
بەڵكو شریتێكە لەچركەكانەوە دەگات
دەپچڕێت..
نە دەرەوەماڵی منە ..و
ناوەوەش تەسـك وتروسكە بۆ من
لەزنجیرەی باب وباپیرانم دەردەچم
وەك بۆنی گوڵێك لەگیانەڵلا دابێت.
نامەوێ ناوبنرێم/دەمەوێ ناوێك بم بۆ ڕووناكی..
نامەوێ بگیردرێم/دەمەوێ هاو واتای((بـا))بم

((زنتة ز نـــــــۆ))

٭-لەکوێ بووی ..؟
چ ڕووناکیەك لەژێر پێلوەکانتدا دەگری ..؟
لـــــــــــەکوێ بووی..؟
پیشـــــــــــانم بدە چیت نووســـیوە ..؟
وەڵامیم نەدایەوە ..ووشـەیەکم نەدەناســـی
من کاغەزەکانم دڕاند ..چونکە
لەژێر هەوری مەرەکەبدا
ئەســتێرەیەکم نەبینی ..
٭-چ ڕووناکی یەك لەژێر پێلووەکانتدا دەگری ..؟
لە کوێ بووی ..؟
وەڵامیم نەدایەوە
شـــەو کوخێکی کۆچەران بوو....و
چراکان خێڵێك .
منیش خۆرێکی لاواز
لەژێریا زەوی هەواری خۆی دەگۆڕی ..و
کابرای وون بوویش بە ڕێگا دوورەکەی دەگەیشت....

٭٭٭

((ڕۆژێ ئە ببێتە وڵاتم))

....وا من بەسەر بەیانیانی وولاتەکەمدا
بەسـەر پاشماوە و بڵندایيەکانیدا ،
هەڵدەزنێم و ســەردەکەوم
وامن لـەفورســــــایی مەرگ لە نێو وولاتەکەمدا
ڕزگارم دەبێ
وا من لێی ناموٚ دەبم
هـەتا بیبینم
چونکە ســـــبەینێ ڕەنگە ببێتە وولاتم ..

((ئەنجا[illegible] ئەم لەچاوەی .[illegible]))

★بەتەنیا دەنووستم لەترسی ئەوەی
نەوەك تەنیایی بە جێم بهێڵێ ..
★ناکرێ جوان کردنی دنیا کۆتایی پێ بێت
چونکە ئەو کات دنیا کۆتایی دێت ..
★هیچ شتێك نایەوێم
چونکە من هەموو شتێکم دەوێت .
★مەرگ نزیکە
چونکە – بیر-ە نەك جەستە .
★ئەڤینیش دوورە
چونکە جەســـــتەیە نەك – بیر...
★کێوێکی سەر بەتەم داپۆشراو
پیاوێکە سەرکێشی دەکات
★دارستانێکی سەر بەتەم داپۆشراو
ژنێکە خەون دەبینێ..
خەون کەناری ناخودایەکە
ناکەوێتە ڕێ ...
لەگەڵ ئەوەش دا من سەر بە خەونم
★یادەوەریت لە هەموو چرکەیەك پاك بکەرەوە

کە نەیزانی پێشوازیت لێ بکات .
*ئەم دارە ســــڵاوەکەی نەسەندمەوە
ئایا لەبەر ئەوەبوو
کە پێش ئەو ســــڵاوم لە.بـا..کردبوو...؟
*دڵتەنگیم شـەو دەپۆشێت ..و
بە ڕۆژ هیچ پۆشاکێکی نی یە ..
ڕێگا هێمای خۆشــبەختیە
چونکـە ئەو تێپەڕینێکی هەمیشەییە ..
*ئـــاو عاشــقێکی ئەبەدییە .
لــــەبەر یەك هۆ :
تێشـــــــکان نازانێت .
*مەرگ خودایە و هەم شەیتانیشە
بـــــۆیە کەس خۆشی ناوێت .....!

((ئۆکتاڤیۆ باز))

....ساڵی (١٩١٤)لەمەکسیکۆ لە دایك بووە، ساڵی (١٩٣١)چالاکی ئەدەبی دەست پێ دەکات و گۆڤاری (باراندال) دادەمەزرێنێ، ساڵی (١٩٣٣) کوڕاساتی دۆڵی مەکسیکۆ ، دادەمەزرێنێ و یەکەمین دیوانە شیعری بەچاپ دەگەیەنێ بەناونیشانی (مانی دەشتاییەکان /قمر البراری). ساڵی (١٩٣٧) میگل ارناندیس و رفائیل البیرتیو نیرۆدا و فالیخۆ دەناسێ و هەردوو دیوانی (سەرەتای مرۆڤ و لەسایەی شەبەنگی ڕووناکتدا) بڵاو دەکاتەوە کە شیعرەکانی دەمی لاوێتین. ساڵی (١٩٣٨) پاش گەرانەوەی لەئەسپانیا دەخزێتە کاری ڕامیاریەوە.(١٩٦٠) دیوانی(سەربەستی مەرجدار)بڵاودەکاتەوە. ساڵی (١٩٥٧) گرنگترین بەرهەمی چاپ دەکرێت (بەردی هەتاو).

ساڵانی (١٩٦٢/١٩٦٨)سەفیری مەکسیکۆ دەبێ لە نیودەلهی کە بەبەرهەمترین ماوەی ژیانی دادەنرێت. ساڵی (١٩٦٨) دەست لەکار دەکێشێتەوە وەکو ناڕەزاییەك بەرامبەر ئەو قەسابخانەیەی دژ بە خوێنکارانی مۆسکۆ ئەنجام درا. لەزانکۆکانی ئەمریکاو بەریتانیاو ئەمریکای لاتینی دەرسی وتۆتەوە .

١-((دزێ جەستـــــــــــــە))

...دوو جەستەی بەرامبەر
هەندێ جار دوو شـــــەپۆلن و
شـــــەویش بەدەوریاندا ...زەریایە ..
دوو جەستەی بەرامبەر
هەندێ جار دوو بەردن .....و
شەویش ...بیابان
دوو جەستەی بەرامبەر
هەندێ جار دوو تیژەکن
شـەویش بڵاچـە..
دوو جەستەی بەرامبەر
هەندێ جار دوو ئەستێرەن و
دەڕژێنە ئاسمانێکی بەتاڵەوە ....!

٢-((بەردی بنەڕێت))

..ڕووناکیی بەرزاییەکان ،دادەگرێتەوە
مێگەلی ئیمپراتۆرە بەزیوەکان
ئابلۆقەی ڕووناکی توونـد دەبێ وچاو دەگەڕێتەوە
سـەهۆڵبەندانێکی پان و بەرین وەکو بیداری
بەرد و زیخ وەکو ئێسکی مردوان
پایزێکی بێ تخوب
تینوێتی سەرچاوە نەبینراوەکانی دەتەقێنێتەوە
خۆیەتی دوا((بیریۆ)) یە لە بیابانەوە، مژدە دێنێ.
چاوەکانت داخە و گوێ لەسـروودی ڕووناکی بگرە :
باڵندە کۆچەرەکە لە تەپڵی گۆیچکەتدا
هێلانەکەی، چـــێ دەکات .
چاوانت داخــە و بیان کەوە :
هیچ کەس نیە ..و تەنانەت .تۆش
هـەر شتێك بەرد نەبێت ...ڕووناکی یە ...!

((تێد هیوز))

..ساڵی (١٩٣٠) لەگوندێکی بچکۆلەی ولایەتی یۆرکشایر لەدایك بووە ، ئەو گوندەی کە زۆربەی دانیشتووانی لە جەنگی جیهانی یەکەم دا تیاچوون. ساڵی ١٩٥٧ دیوانی (بازێك لەژێر باراندا) چاپ دەکات، ساڵی ١٩٥٦ سیلڤیا بلاس دەخوازێت ژنەکەی خۆی دەکوژێت .

قەلەڕەش ناوی یەکێکە لە بەناوبانگ ترین بەرهەمیو ئاماژەیەکە بۆ ڕەشبینی ماوەیەکیش شاعیری بیلاّتی پاشایی بەریتانیا بووە .

ئەندرۆمۆشن مامۆستای نووسینی داهێنەرانەی زانکۆی (ئیست ئەنگیا) وپانزە ساڵە هاوڕێی هیوزە جارێکیان ووتی ((مرۆڤ بەختەوەرە ئەوکاتەی لە زەمەنێکدا بژیً کە چامەکانی (تێد هیوز)ی بەدووای یەکدا تیا بلاّودەبێتەوە ئەوە خۆشبەختیەکە هیچ خۆشبەختیەك پیا ناگات)) ..

١-((ئـــەڵ))

...★   كێ گەڵاكانی كـوشت..؟
-ســـــــێو دەڵێ من
فوودراو وەكو نارنجۆك ، یان تەقینەوەی بۆمبێك
هەموویانم كوشـــــــــت،
من هەموویانم كوشت...
كێ دەیبینێ كە هەڵدەوەرێ..؟
-هەرمێ دەڵێ ..من ،بەڕووتی جێم دێڵێ
هەموو خەڵك دەمبینن و دەستم بۆ درێژ دەكەن
من دەیبینم كە هەڵدەوەرێ ..
كێ خوێنەكەی هەڵدەگرێ..؟
- كوولەكە دەڵێ ،من .. من
عەرەبانەیەكیان دەوێ ومنیش درێژكۆلە دەبم
من خوێنەكەی هەڵدەگرم ...
★كێ كفنەكەی بۆ دەدروێ ..؟
-پەڕەسێلكە دەڵێ من
پێش ئەوەی شتـەكانم كۆ بكەمەوە و كۆچ بكەم
كاتێكـــــی وام هەیە

من کـــــفنی بۆ دەدرووم ..
کێ گۆڕی بۆ لێ دەدا ..؟
- ڕووبار دەڵێ من که هەڵدەچم
بەهێزی شـــــــەپۆلەکانم گۆڕێکی ڕەشـتاڵە .و
قــووڵی بۆ لێ دەدەم ..
*کـــێ دەبێتە قەشە ..؟
-قەلە ڕەشکە ، دەڵێ ، من
هەمووان دەزانن کەبە توانایەکـی باشەوە
ئینجیل دەخوێنم .
*کـــێ شـــینی بۆ دەکـــات..؟
- بــــــا.دەڵێ ، من
بەســــــەر گژوگیادا دەقیژێنم
که تێپەڕ دەبم ، خەڵك زەرد هەڵدەگەڕێن ..و
هەڵــدەلەرزن،
مـــن، شینی بۆ دەکەم ...
کــــێ تابووتەکەی هەڵدەگرێ ..؟
-خۆر نشین، دەڵێ :من
هەموو جیهان دەگـــری
که دەمبینن دادەبەزمە نێو قووڵایی
مـن، تابووتەکەی ، هەڵدەگرم ..
کـێ دەیلاوێنێتـەوە ..؟

-خــەرماشە دەڵێ: من
بە هارِەی تراکتۆرەکەم
خاك ، هەڵدەدرِم و لاوانەوە ، دەچرِم
مـــن دەیلاوێنمەوە ..
کـــێ زەنگ لێ دەدات.؟
-بووکە سوورە دەڵێ :مـــــن
ســــــــترانە تشرینیەکانم
هەوالّــی کۆتایی گەڵاکان دەدەنە
بـــــاخچەکان ..
مـــــــن زەنگ لـــــــێ دەدەم ...

٢-((گۆرانـــی قەلەڕەش لەبەر خۆیەوە))

..کاتێ خودا ..قەلە ڕەشی دروست کرد
ئاڵتوونی داهێنا ..
کاتێ خودا ..قەلە ڕەشی بەخۆر سووتاند
ئەڵماســـی داهێنا.
کاتێ خودا ..قەلە ڕەشی پارچە .پارچە کرد
پارەی داهێنا
کاتێ خودا ، قەلەڕەشی هەڵدایە بەرزایی
ڕۆژی داهێنا
کاتێ خودا ، قەلەڕەشی بە داردا هەڵواسی
میوەی داهێنا
کاتێ خودا، قەلەڕەشی بە خاکدا چەقاند
مرۆڤی داهێنا
کاتێ خودا ، ووتی :- (وا بردمەوە ئەی قەلەڕەش)
فریادڕەسی داهێنا
کاتێ خودا، لەبێهودەییەوە سەری دەرچوو
قەلە ڕەش دەنووکی دەر هێنا و بە قووڵیی ئاوڕی لە
دزەکان دەدایەوە...

★★ ★★ ★★

((مد نود البرز نا ز))

له بەسره لەدایك بووه، پێش ئازادی عێراق ،له کەشێکی تەم و مژاویدا له لایەن پیاوانی ڕژێمی پێشووترەوه شــەهید کراوه، شاعیرێکه به گۆشەگیریی وکەم ووتن وکەم نووسین بەناو بانگ بووه، ئەگەرچی خاوەن چەند چامەیەکی کەمه بەڵام دەنگو سەدایەکی تایبەتی هەیه و بەنوێنەری ئەو وەچه نوێگەرییەی عێراق دادەنرێت که دوا به دووای سەیاب وبەیاتی دێن ..

١-((ئـا ئادئ ئ ئ ئردئائ))

...ئەوە کێ یە ..
بەسەر کوێرە ڕێگاکاندا
لەپشـــت هەنگاوەکانمانەوە ،دزە دەکات..؟
**   **   **
کەشـــــەو دادێ
کێ .لـــەپەنجەرەکانمان دەدات ..؟ .و
کە .بــــا. ش هەڵدەکات
چمکــــــی پەردەکانمان دەلەرێنێتەوە ..؟
**   **   **
کــــێ لە خەونەکانماندا ، دەستەکانی دەکاتەوە.و
بەدرێژایـــــــــی ڕووبار بانگمان دەکات
کە بپەڕینەوە بۆ ئەوبەر
**   **   **
کــــێ لەگەڵماندا هەناســـە دەدات ..؟
کێ لە دوا ڕادەی بێ دەنگیدا،
بە چپــــە شتێك دەڵێ ..؟
**   **   **
کـــــــێ لەقووڵترین ســــــاتەکانی بێدەنگیدا
لە ئاوێنەدا، بـــزە دەیگرێ ..؟
مـــــــــــــــردووان .....

٢-((خـــــــەونی شێرەکان))

....شێرەکان
لـەو دیو شیشەکانەوە، نیگەرانن ..و
ئەو دەمانەش تەماشا کەران ،دەردەکەون،
درژ دادێن .
بە بێزارییەوە، لەژوورەکانیاندا
گـــرمۆڵە دەبن .و
ڕادەکشـــــێن..
خــــــەون بە ووڵاتان ..و
دەشتی فراوان ..و
مـــــاشێری تۆڕەوە دەبینن .و
بێچووە شێری قۆشـمە
کە یاری بەکلکیان بکا و
بەسەر فەرووە ئاڵتوونینەکەیاندا بخلیســــــکێ
....و ...ئەو کاتانەش
کە گرتکە گۆشــــــــتیان، دەخرێتە پێش
شـــێرەکان،ئەو لەززەتە بیرچووەیان /بیر دەکەوێتەوە
لــــــــەززەتی پەلامـاردان ....!

٥ - ((میرۆسلاڤ هۆلۆب))

...ساڵی (١٩٢٣) لەدایك بووە ،هەروەکو چۆن بەشاعیرێکی پایە بەرز ناسراوە ئاواش بەدکتۆرێکی باسۆلۆجی لێزان ناسراوە له بوارەکەی خۆیدا، خۆی دەڵێ ((جیاوازیەکی قووڵ نیە لەنێوان عەقڵی زانستی و عەقڵی هونەریدا، چونکە هەردووکیان لوتکەی داهێنان و سەربەستین ئەگەرچی زانست بیردۆزی وئەزموونیشە بەڵام هونەر تەنیا ئەزموونی‌یە و دەڵێ : ((من حەز دەکەم بۆ ئەوانە بنووسم کە شیعر یان مەبەست نیە .

نموونەش بۆ ئەوە من حەز دەکەم بۆ ئەوانە بنووسم کەهەر ناشزانن کە من بۆ ئەوان دەنووسم، حەزدەکەم ئەوانە بە شێوەیەکی سروشتی چامەکانم بخوێننەوە هەربەهەمان شێوە کە ڕۆژنامە دەخوێننەوە یان وەکو چۆن دەڕۆن بۆ سەیرکردنی یاریەکی تۆپی پێ ، نامەوێ بە شتێکی لەوە گرانتری ببینن یان شتێك بێت شایەنی پیا هەڵدان بێت .

((دنیـــــــا))

..بــڕۆ..و .دەرگاکە بکەرەوە
ڕەنگە لە دەرەوە،دارێك
یان دارستانێك،
یان باخچەیەك،
یان شـــــارێکی ئەفسووناوی هەبێت ..
بڕۆ و دەرگاکە بکەرەوە
ڕەنگە ســـــەگێك بگەڕێ .
ڕەنگە روومـەتێك
یــان چاوێك
یان وێنەیەك ،
وێـــــنەیەك /ببینی..
بڕۆ .و.دەرگاکە بکەرەوە
ئەگەر تــەم ومژێکیش هەبێت
ئـەوا دەڕەوێتەوە .
بڕۆ .و.دەرگاکە بکـەرەوە
ئەگەر هەر هیچیش نەبوو
جگە لەتاریکیی
ئەگەر هەر هیچیش نەبوو

جگە لە.بـــا.یەکی ووشـــــك
ئەگەر هەر هیچپیش نەبوو
بڕۆ دەرگاکە بکەرەوە
لانــــــی کەم / شـــــــــــنەیەك دەبێت..

((ئەرناز ز لە ئەز، تۆزیّ ززّن ناز ز نرۆڤانەتندا))

.... پارچەیەك، لە جیهان دێنن و
دەیخەنە مەنجەڵێکەوە
گـــــەرمی دەکەنەوە
دەیکوڵێنن
بە
تـــــا دەکوڵێت
گوێ لە دەنگی ، کوڵانەکەی دەگرن
بە درێژایی ژیانیان
چاوەڕووانی، گرتکە گۆشتی کوڵاو دەکەن .
بەڵام لەژێر ئەو ســـــــەرقاپەدا ،
چـــــەند هاوکێشـــــەیەك هەیە
وەکو :
بـــــەفر ..و.پشکۆ...

((شەئائ بە شەئائە ئاندا))

..ئـەوان .بۆ
باڵندەکان، ستران دەچڕن و
مـــاڵەکان، گـەورە دەبن
تۆزێ لـە خشتی کلێساکە بەردەبێتەوە
لێرەو لەوێ
پەڕێك،
یان پشیلـــەیەك
یان سەگێك ، لەئاسمان بەردەبێتەوە ..
ئەوان ، ستران
بـــۆ باڵندە، دەچڕن
ماڵەکان، گەورە دەبن ..و
لەدیوارەکانیدا،
خوێنێکـی ڕاستەقینەی ســـــپی ، دەڕژێ !
لە هەناسەدانی ملیۆنەها کەســـدا،
مانگ، هەڵدێ و
دڵـە فراوانەکانیش ،
شـەو بەرەو ڕۆژ گلۆر دەکەنەوە .

هێندەمان بەسە
کە زیندووین و هەناسە دەدەین
ئێمە لە ســــــــووڕانەوەی ، زەمین
بەر پرسین ..!

((پشـــــــــــیله))

... شــــــەو ،
لەدەرەوە ، وەك پەڕاوێکی بێ پیت ..و
تاریکی یەکی بێ کۆتاییش
لەبێژنگی شــــــــارەوە دەڕژایە ئەستێرەکانەوە .
پێم ووت : نــــــەڕۆی
بۆچی هیچ شتێکت ناوێ...؟
بـەڵام پەنجەرەکە کرایەوە و
ڕۆشـــــــــت.
پشیلەیەکی ڕەش ،
لـە شـەوێکی ڕەشــدا ، لەبەر چاو وون بوو
پشیلەیەکی ڕەش ،
له شــەوێکی ڕەشــدا ،
لەبەر چاو وون بوو ..هەر هێندە ..و
ئیتر هەرگیز هیچ کەسێ نەیبینیەوە
هیچ کەس ، تەنانەت خۆیشی
بەڵام...
هەندێ جار
ئەو دەمانەی ،

دنیا بێ دەنگ دادێ و
بایەك لەباكوورەوە هەڵدەكات
تۆ بە ووردی گوێ لـــە زاتی خۆت دەگری ..
دەتوانی ، گوێت لێ بێت . . .

((ئـــــا ژاژه ژ ژ ســــــه ژز))

....پەیکەری پاڵەوانەکانمان
ڕزیــن .و. بوون بـەبەرد
ئەوەش
دوا کارەســــــاتی، دوا جـەنگە
ئاسمان
بەسەر ئەو جێگایەدا ،
پاشــماوەی ،برینێك تیمار دەکا
ڤیژەی ڤازەکانیش
بانگ لە بریندارەکان دەکەن
کـە ســــەر لەنوێ ژیان ببوژێننەوە
بەڵام لـەژێر زەویدا
مشکێك کە خەریکە بزێ
بــــــەوی تر دەڵێ:
لـــەوێ نا ،وەرە نۆزێ دوور تر بکەوە ..

((مەحمـــــــــود دەرویش))

شـــــــاعیری بەناوبانگی فەلەستین

١-((نووشـــــــتانەوەی بازنە))

★ / بنووشتێوە ، خۆشەویستم ،
تـا ڕەشەبا تێپەڕ دەبێ .
-/ هێندە پشتم نووشـــتاندەوە تا بوو بە کـەوان
کەی تیرەکەت دەوەشێنی ..؟
(..دەست بۆ دەستت درێژ دەکەی ،
هەر مشـــتێ ئارد دەدۆزیەوە ..)
★ ★ ★

★ / بنووشتێوە ، خۆشەویستم ،
تـا ڕەشەبا تێپەڕ دەبێ .
-/ هێندە پشتم نووشـــتاندەوە تا بوو بەپرد
کـەی بەسەریا ،تێپەڕ دەبی ..؟
(.. هەوڵ دەدەی پێت ببزوێنی ،

بەڵام ئاســـن نابزوێ ..)

★ ★ ★

★ / بنووشتێوە ، خۆشەویستم ،
تـا ڕەشەبا تێپەڕ دەبـێ .
-/ هێندە پشتم نووشـــــتاندەوە تا بوو بە،
نیشانەی پرسیار ،ئەی کەی وەڵام ئەدەیتەوە ..؟
(..دادگەر کاسێتێك لێ دەدات ،چەپڵەیێ زۆری لە سـەرە
کە ڕەشەبا پرش و بڵاوی کردنەوە ، ئێستا بەسەر داهاتوودا
دەیقیژاند : تۆ هۆکار بوویت .
ڕابوردویش تاوانەکەی دەکـرد بە یاسـا .بەڵام ،
ئایندە ،گەواهێکـی بێلایەن بوو .کە ڕەشەبا کە /
نیشـتەوە، نووشتانەوە، تەواو بوو بوو بوو بە بازنەیەك،
سەرەتا و کۆتایی لێك جیا نەدەکرانەوە ..!!

٢-((ئـــا ئازۆ ئـــ ێ ئەرئجانە))

.....شـــەقامێکی ڕوون..و
کـچێك
هاتەدەر ێ ،مانگ ..و
وولاتـه بێ پاشـــــــماوەکان بســـووتێنێ
⋆ ⋆ ⋆
خــەونێکی ســـوێر .و
دەنگێك
کەمەر لەســـەر بەرد هەڵدەکەنێ..و
خۆشەویستم
بەســـــەر برژانگمدا ،
یـــان بەسەر ژێ دا بـــــــڕۆ ...
⋆ ⋆ ⋆
مـانگێکی بریندار و
بێ دەنگیی
(با)و (باران) دەشکێنێ
ڕووبار دەکاتە دەرزیەك
له دەستێکدا دار دەچنێ
دیوارێکی خۆشتوو ..و

کچێك

هـەرکاتێ دەرکەوت ،وون دەبێ

ڕەنگە بمانکوژن

یان لە ڕاڕەودا دەنوون.

★ ★ ★

لە ڕووبار نزیك بووینەوە

گەشـــــــتی قەرەجان تەواو بوو .

ماندوو بووین لە ســــەفەر .

★ ★ ★

شـــەقامێکی ڕوون .و

کچێك

هـاتە دەر

وێنە لە ســەر دیوارەکانی تەرمەکەم .و

خێوەتـــــە دوورەکان .و

خێوەتـــەبێ پاشماوەکان ،هەڵواســــێ

★ ★ ★

زەمەنێکی بێ ئابڕوو..و

مــــەرگێك

کە تێپەڕی ،ئارەزوومان دەکات ..و

ئێســــــتا هەموو شتێك تەواو بـــــوو ....

((نوناد رنقه))

((نەخشـــــــه))

..لـەجێگایەکدا ، لەم چرکەیەدا
بەیانیە و
چەند هەنگاوێك ،هەڵدەهێنرێن
لـەجێگایەکدا ، لەم چرکەیەدا
نیوەڕۆیە و
بازاڕگـەلێك ، بەفیڕۆ دەچن
لـەجێگایەکدا ، لـەم چرکەیەدا
ئێوارەیە و
کۆمەڵێك زەنگ لێ دەدرێن
خوان .و. مۆم
لـەجێگایەکدا ، لەم چرکەیەدا
ئەســــــتێرەیەك ،دەکەوێ
گـەلەگورگێ ،دەلوورێنن
لـەجێگایەکدا ، لەم چرکـەیەدا
کەسانێکی وون بوو لـــەدەرگا دەدەن

چــرا گەلێك دەكوژێنەوە .
لەجێگایەكدا ،لـەم چركەیەدا
عاشــــــــق گەلێك ئەڤین دەچێنن
گوڵ بەدیاری ، دەنێرن
لەجێگایەكدا ، لەم چركەیەدا
لــەدایك بوونێك ، دەمرێ
كۆتاییــــــــەك ،لەدایك دەبێ .
لـەجێگایەكدا ، لەم چركەیەدا
چارەنووس گەلێك، نەخشە دەكێشن ،
هێــــــڵی ڕێگاوبان
دەكێشـــــــــــن..!

((گــــــــۆزە))

..لــەلایەکی دارســـــتانەکەدا ،گۆزەیەك هەیە
لــەبەهاردا ، گڕ دەگرێ
لــە هاوین دا ، دەبریســــکێتەوە
لــە پایزدا دەتوورشێ
لــە زستاندا .. هەڵدەلەرزێ
ڕێگایەکی بــۆ ناڕوا
بـەتەنیا خۆیەتی
هەمیشه بەتەنیا لـەسەر کەناری هەڵدێرە
پێلووەکانی هەناسە بڕکێی ناخــن
......خــانمە شــــاعیرێکه .....

((پەلك))

.....تۆوێك ، لەدەستی ئاسمان بەردەبێتەوە
لـەشێی بێ دەنگی دا، شــــەق دەبا
پێلووەکانی بۆ هەوا هەڵدەخا ..و
لـەوەرزی دروێنەدا ،
گوڵێك ، دەبێتە
پـــــەلك بۆ ژنێك ......

((ئەزنشە))

.... کەپیکەوەن
کێوی بێدەنگیان ،لەنێواندایە
کە دوورن :
گرِی یادگاری یان لەنێواندایە .
هەمیشـــــــە .ئەو .(ژن)..ڕووگایە ..
هەمیشـــــــە   .ئەو (پیاو)..ڕێگایە...

((بۆ نەردێ ێ))

..یادی دەکاتەوە و
بەندەرەکانی ،نێوانیان
دەردەکەوێ ..و
فرمێســکەکانی دەسڕێ ..!

((هەشـــــتی هایکۆی ژاپۆنی))

> تووانەوەی بەفر <
شاعیرێکی بێ ناونیشان

.....گەر شەوانی بێ تۆیی ،
وەك بەفری باریو
بە سەرمدا ، بکەوێ
ئای خۆزگە ، لە گەڵیا وون بوومایە ..
کـە دەتووایەوە ..!

(★★★★★)
> باشۆ (١٦٤٤/١٦٩٤ <

..... نەوت
لەچـــراکەم دا نەما ، نووستم
شــــــەوێ ،
مانگ لە پەنجەرەوە ، هاتەژوورەوە ...

(★ ★ ★ ★ ★)

> باشۆ (١٦٤٤/١٦٩٤) <

...ئێوارەیەکی پایز
قەلەڕەشێك
لەسەر چڵێکی مردوو ڕۆنیشت

(★ ★ ★ ★ ★)

> باشۆ (١٦٤٤/١٦٩٤) <

.......ئاوەکە زۆر ســــــــاردە
نەورەسەکە ،نەیتووانی
تیا بنوێ ..!

(★ ★ ★ ★ ★)

...بەخێر بێت ، بەهار
بولبولەکان ،لەباخچەکەم دا ،
بە تیشــکی ڕۆژ خۆیان دەشۆن ..!

(★ ★ ★ ★ ★)

< شـــیکی >

ئالەم جیهانە فانیەدا..
داهۆڵیش ،
لەشـێوەی مرۆڤ دایە ..!

(★ ★ ★ ★ ★)

لەسەر لووتکەی کێوەکە...
من و شاعیرێکی تر
هاورێی ،میوانێکی مانگی هاوینین ..!

(پیرۆز)

- قەرالیچە (awata لە(٧٦٤)ـدا مردووە .

.. بەهاران ،
ئەو دەمەی ،هەزاران چۆلەکە
ستران دەچڕن
هەموو شتێك تازە دەبێتەوە ،
بەتەنیا من پیر دەبم ..!

(ئاشـــــــــــ ژ)

(narebera) کوڕەزای ئیمبراتۆر

.....مانگ ..؟ وەکو خۆی ....نەماوە
بەهار .؟ ئەوەی ڕۆشت ,بەهار نەبوو
بەتەنیا ،
من ، ناگۆڕێم ..!

(★ ★ ★ ★ ★)

...... لەباخچەی زستان دا .
مشـــــکێکی وون بوو
یاریی دەکات ...!

(★ ★ ★ ★ ★)

Oral(١٦٥١-١٧٠٤)

......ئالەم بەیانی بەفرەدا
جگـە لەکۆچەران
کەس بەسەر ، ڕێگاکەدا ،
تێ ناپەڕێ ..!

((ئوجین ژنلا ئك))

.. له ولایەتی کارناك (فەرەنسا)لەدایك بووە، ساڵیی(١٩٠٧)ولەتەمەنی دووازدە ساڵیدا دەستی بە نووسینی شیعر کردووە، بەڵام تا تەمەنی سی ساڵی هیچی بڵاو نەکردەوە ، ئەو کاتەی کە چاپخانەیەکی بچکۆڵە کتێبێکی بچکۆڵەیان بۆ چاپ کرد بەناونیشانی (قداس)پاش ئەوەی کە دەزگای گالیمار کۆمەڵە شیعرێکیان بۆ بەچاپ گەیاند ساڵی (١٩٢٠)پێشوازیەکی شیاویان له شیعرەکانی کرد..دریۆ لاروشیل لەنووسینێکیدا بە(دۆزینەوەی) ناو بردبوو لەو کاتەوە گیلفك زیاتر لەبیست کتێبی بە چاپ گەیاندووە ..

١-(گوز زز گــو ڵگو..)

..گـــوڵ ،
وەكو لێـــــو ،
وەكو جەســـتە
گـوڵ ،
زیـــــاتر لـەگوڵ
گــوڵ ،
وەكو دەروازەیــەك
بــۆ ئەو جەســتەیەی ،
کـەوا دەســـتی لێ وەردەدەم .
بەتەنیشـــــتتەوە
تێ دەگەم ،کە لێو چی یەو
چیش وا لە جەســـتە بکات ،
کــە جەستە بێت ..

٢-(بادووبارەی بکەینەوە)

..........با دووبارەی بکەینەوە :
زەمین هی مێروولەشە .
ئێمە سەرسامین بە ڕووناکیی و
پێویستیمان بە خۆرە .
با دووبارەی بکەینەوە ،
خاك لەویٚ یە و
چاوەڕووانی سبەینیٚ ناکات .
هەموو ڕۆژێك ،ئەرکی خۆی هەیە و
فراوانترە لەو زەمانەی ، کەتەنیا یەك ڕۆژ نەبێت /
هیچمان پیٚ نابەخشیٚ .
بادووبارەی بکەینەوە
ئەم گۆشەی زەمینە ،
زۆر پێویستی پێمانە ..!

((سەلاح ستێتە))

.. ئێستا، مۆسیقا ژەنەکان ، لەدووریدا بڵاوەی لێ دەکەن
پێش ئەوەی بنوی ،
دەبێ غاربدەین ،دەبێ دەست لەکراسەکانیان
وەربدەین .
هاوار هەمووی لە دەرەوەیە و ئاویش بە کاروانێکی شـل/
دەڕژێ..
ســــــەرێکی تر ،
هێرش دەکاتە ســـــەر ، سـەرێکی تر
هەردوو کوونە لووتی ئەسپ زەریاچەیەك ، دادەخەن
خشـۆکەیەك، ڕســـتەیەکی، درێژ.. درێژ، دەنووسێت
بـــووکی زەریا
پــــڕلەبەروبوومی لم ..
ڤیژەیەکی تر، بەشەبقەیەکەوە، تا لووتی شـاخ دەڕووا تـو
دەکــــەوێت .
خوداوەندێکی تــــەڕ ..و
قەڵغانەکانی/ بەچڵ دا هەڵدەواسن .
تا دەمارە زیندووەکانی سـەردەکەوتم .

له ڕووبەڕوو بوونەوەی کێلگەیەکی گوڵ دا
شمشێری بێ دەنگیم هەڵکێشابوو
لەنێوان هەمووان دا ،خۆشەویست و
.شمشێریش زیاتر دڵنیا
باسکە درەوشاوە کەی دەبووە جیهانێك و
دوورابیش دەکەوتە ژێرمەوە
وەلێ /من چاوم بڕیبووە /کاتژمێر و دەرزی
تا بیشکێنم و بەشکاوی بیگەڕێنمەوە
ئای.. نان لەدادپەروەریدا /بخۆم
من لە نان زیاترم دەویست ..
ووتی :مێش و مەگەز و بەدرێژایی بەردەوام
.......................و ڕەش ولاواز /
لەکێلگەیەکی سێبەری ئامادەدا
هـــەوا لەگەڵ مێش ومەگەزدا ، ڕۆشت ..
ســـەرمایەیەك مایەوە :سپی بەجووتێ مەمکۆڵەوە .
لم بەهێزەو ..خـودا .لەدەرەوە
بەسەر مێرگە تۆخەکاندا ،دەسوڕێتەوە
لێـــــرە ، لەهەڵکەندندا
قۆڵــە فراوانەکەی جێهێڵا ...
قۆڵی هەڵکەنێنەری خـودا ،چ بکەین ،یان بڵێین ،،؟
قســـە خوێن لە دەماری پیاوان دا بریندار دەکات ..

ئەوانەی لە بریسکەی دیوار دەرهاتوون.. شتێك لە دەرەوە
ئیزیس ڕاوەستاوە .و گوێچکەکانی ڕەشن
لەنێو دەرگا زەخرەفەکاندا ، چاوەڕووانە
بەشـــــپرزەیی دێتە ژوورەوە .و.ســـڵاو-
لە ئەستێرەی بەردین دەکەین وئەوی تریش لە شوێنە قەترانیەکان دا
-ئەمەو تاجە گوڵینەکان لە ژاوە ژاوێکی جەرگبڕدان
ژن ومێردەکە وون بوون _ژنەکە
بریقەی بزن لە نێو مەمکۆڵەکانیدا بوو
-لەداوەتی شـــــەراب دا گرتمان .
ئەوســــا لەو پەنجانە ڕووی دا کە مســـیان کۆدەکردەوە ..و
داگیرکردنی ئاشـکرا لەلێواری ئەم ڕێگا ئاخاوتنەی/ کەنابینرێت ..و
ئاگریش دەســـتی گرتبووە ،ئەو تەمەی کە لەئاورینگەوە دەرهاتبوو ..
کـەواتە بلـوور ، ڕەنگە ئەمەی ووتبێ
....
حەشاماتگەلێ لـەژێر دیوارگەلێکی
گـەرم وڕەش دا ،بەکاروانی ،کۆکـراوەیی دەڕۆن..
دەستەکان /پەنجەکانی شێت دەکەن

/به ئاراستەی تەنی تر ؛لەهەوادا ،یان .دێو .و درنج .
*ئاوێنــە*_هەڵکەندن
پڕکێشی کردن _خۆ ئامادەکردن
له پارچەی باڵندەیەکدا _بێ دەنگیی

دووجار بەسەر هێڵێکدا هەڵدراوەتەوە ،لەدوورەوە
ئەی ســــــەری ،
بـەبێ گوێ پێدان پارێزراو _گوێ بگره لــەهونەری
گژ وگیا .
لـەگەڵ ئەوەشـدا ؛
ئەو دارەی ،یەخســــــیری هاوکێشەیەکە /دەڤیژێنێ.
هــــاتنه ژوورەوە ،خوانەکە هەڕەشە لێکراو .و لق و
پۆپی لێ دەبۆوە..
هیــــچ کەس . ناوەوەیان له هەوادابوو
ڕۆح . گرێکه بەســــــــــەر ئاوەوە
باوێشـــــــك ئەدا ...!!!

((ئئبرا ئئم ئـــازۆ))

((ئر ئائ))

...چی دەبوو
گەر..
ئەوەی کە لەسەرمدایە ،
ڕووی دابایە .
گەر ..
بەیانیانێك
هـەموو شـــا عیرەکان
بە هێمنی
بەرەو ،ڕووگای /
زەریـــــا چوونایە..
گەر..
ئـەم ئاســمانە
هەمـوو بۆشاییە کانی
لە جانتایەکی جوان خســتبایە..و
وون بایـــــە ..

گـەر..
شـــەو..
دواجگەرەی ..
پێش یەکی بەیانی
بکێشـــــایە ..
گەر..
زەمین
زەوقی بچووکی تێکچووبایە ..و
نەچووبایە ..
بـۆ جێ ژووان ...
چی دەبوو :
گەر ئەوانە ڕوویاندابایە ..و
ئەم ژیانە بەتەنیا خـۆی
بـەڕووتیی ،
بمایایەتەوە.....!!

((..لیۆن فیلیب..))

سالّی (١٨٨٤)لە یەکێك لە گوندە ووشکەکانی پارێزگای سامۆر لەدایك بووە ،ناوەندی لە فلادۆلیس تەواو کردووە باوکی دادنووس بووە حەزی کردووە کوڕەکەی بچێتە زانکۆ ، لیۆن بەشی دەر مانخانەی تەواو کردووە چونکە ئەم پیشەیەی خۆش ویستووە، سالّی(١٩٢٩)بەشی دووەم لە (چامە و نوێژەکانی موسافیرێك) بلاّوکردەوەو کە بەشی یەکەمی سالّی(١٩٢٠) لە مەدرید بلاّو بووەوە وهەرایەکی نایەوە چونکە ئەم دیوانە بەتەواوی ڕەنگدانەوەی کارەکانی والت ویتمانی تیا دەردەکەوت کە بەبرای ڕوحی لیۆن فیلیب دەزانرا .

لیۆن زۆر وولاّت گەڕا شیعری دەخوێندەوەو ئامادە دەبوو . لیۆن سالّی (١٩٦٨)لە تاراوگە مرد ،شیعرێکی سادەو بەهێزی جێهێلاّ ..

((ژژ ژو تۆ))

......ئاوەهایە ژیانی ،من
بــەردێکە ،وەکو تــۆ
بـــــەردێکی ،
بچکۆلــە .وەکو تۆ
بـــــەردێکی ،
نــاسك .. وەکو تۆ
ووردەچەوەو بەسەر ڕچەو ڕێگاکاندا
گلۆر دەبنەوە ..وەکو تۆ
وورده چەوی نەوازش لەڕێگاوباناندا
وەکو تۆ
لــەڕۆژانی زریاندا
لـە قوڕاودا،نوقم دەبێ ..و
پاشــان لە ژێر سم وتایەدا ،دەبریسکێتەوە
وەکو تــۆ
کەبەکەڵکی ئەوە نایەیت / بەردێك بیت بۆ کۆگایەك
بــۆ کۆشکێك ،بۆ دانیشگەیەك ، بۆ کلیسایەك
وەکو تــۆ
بەردێکی سەرکێش و بزێو

وەکو تــۆ

دروست بووی ، تا /لەدارلاستیکی منالێکی بچکۆلەدا

بـــەردێك بیت .. وهیچی تـر...

((..سان ژۆن پێرس ..))

_دابڕینێک لە چامەی ..ئاناپاز..

.....وامن ئەســپەکەم لەژێر دارە پڕ لە کۆترەکەدا
،ڕاوەســـــتاند
فیکەیەکی بێ گەرد دەکێشم ،کەهیچ بەڵێنێکی بڕاوە
لــەم هەموو ڕووبارانەوە ،نەدا بەکەنارەکانیان .
((لـەبەیانیاندا ،گەڵای زیندوو لەشێوەی
شکۆدایە.))

٭

ئەوەش ئەوەناگەیەنێ کە کەسیان دڵتەنگ نەبوون
بەڵام ئەو پێش بەیان لەخەو هەستاو ،بەترسەوە
لەپەنای /
دارە کۆنەکەدا ڕاوەســتا .و بەرپیشی،ئانیشکی
دادایەسەر
دوا ئەستێرە /چونکە ئەو لەقووڵایی ئاسمانە –
هەڵدراوەکەدا شتی گەورە و بێ گەردی چاو دەکرد-
دەبــوونە لەززەت ..

★

هەرکە ئەسپەکەم لەژێر دارە پەل و پۆ درێژەکەدا
ڕاوەستاند
فیکەیەکی بێگەردتر دەکێشم و سڵاو ((گەر دەمرن))
لەوانەی ،
کە ئەمرۆیان نەبینی ،بەڵام هەندێ هەواڵمان
لەبرا شاعیرەکەمەوە
پێ گەیشتووە کە هەندێ شتی تری زۆر ناسکی
نووسیووە.و
هــــــەندێکیان پێیان زانیوە....

★

(ئـەبدئلوئ ئاب ئەلبەئاتــ ئ)

(شئتی ئەشبئلئە)

...

..لـەژێر ژێرالدادا

جـوانـترین ،پیاوی سـەر زەمین ،دەمرێت.

..لـەژێر ژێرالدادا

دوا خۆشەویستی سەر ڕووی ،دەمرێت

..لـەژێر ژێرالدادا

شــــــێتانه ،دەقیژێنم .و.دەمرم..!

★

(پیاوێکی نەناسراو)

.....پیاوێك ، لـەنێوتەپ .وتۆزی ســـــاڵەکانەوە
لـەدەرگای دام
ســـــــڵاوی لێکردم و ،پێم ووت: بەخێر بێی)
بەڵام پیاوە نەناســــراوەکە
لـەپێش دەرگاکەمدا :مرد...

★

((ڤێد ێڵ ێۆلاێ))

..یەکێکە لەو شاعیرانەی کە تا مردن هەموو ژیانیان بەخشیوە بەشیعر ، ساڵی (١٩٨٠)مردووە پاش ئەوەی سێ هەزار لاپەڕەی چاپ کراوی شیعری بۆ بەجێ هێشتووین ،پێش جەنگی جیهانی نووسینەکانی بە دژایەتی کردنی فاشیەت بارگاوی بوو ،تەنانەت چەند چامەیەکیشی کە پاش جەنگ نووسیبووی وەکو (مایسی /١٩٤٥)، (سیانیان)سەربازی رووسیان بە پاڵەوانێکی ئەفسووناوی دەشوبهاند، بەڵام ئەو هەوڵ وماندوو بوونەی هیچ سوودێکیان پێ نەبەخشی وپشت گوێ یان خست وساڵی (١٩٤٨)شاعیریان بە شکلیەکی مۆمیا کراو تاوان بارکرد و بەڕەسمیش بەرهەمەکانی چاپ نەدەکرا ...

پێش وەخت خانەنشین کراوخۆی ژنەکەی و کچەکەی دوورکەوتنەوە لە ژیانی کۆمەڵایەتی ،گۆشەگیری ونەداری و گوێ نەدان ......

ساڵی (١٩٦٤)رێزو حورمەتی خۆی بۆ گەڕایەوە ئەو کاتەی خەڵاتی یەکێتی نووسەرانی بەلجیکیای پێ

بەخشراو ساڵی (١٩٦٨)خەڵاتی بەرزی نیشتمانەکەی پێ بەخشرا .

هۆلان یەکێکە لەو شاعیرانەی کە ڕۆژانە شیعر دەنووسێ تا وای لێهاتووە شیعرەکانی نزیکن لە تۆماری ژیانی دەربارەی ژیانی فکری و سۆزداری خۆی .

..پەیام..

.....تۆ دەمریت ..ئایا ژیانت خۆش گوزەراند ..؟
-بـەڵێ
چـۆن ..؟
جارێکیان لەسایەی ،کۆنە دارێکدا /
کچێکی نەناســراو نامەیەکی دامێ ..و
تێپەڕی ..
ئایا خوێندتەوە ..؟
بـــەڵێ.
چــــی دەگوت ..؟
هیـــــــــچ....!!

★

((ئای ئواز ژ))

(١٧) ئازاری ساڵی ١٩١٠لە دایك بووە ،ئەو ساڵەش دواساڵی ئیمارەتی کۆنگە، ئەو ساڵەیەکە پێش شۆڕشی ١٩١٠ بزووتنەوەی ٤ ی مایس١٩١٩ هەڵگیرسا ئەو دەمە ئەو خوێندکاری سەرەتایی بوو . بە گەنجی حەزی لە ڕەسم کردووە. ساڵی (١٩٢٦)بەشی نیگارکێشانی پەیمانگای زەریای هونەرە جوانەکانی خۆرئاوایی لە هانگشۆ وەردەگرێ ،پاش کۆرسی یەکەم بەڕێوەبەری پەیمانگەکە دوای ئەوەی وێنەکانی دەبینێ پێی دەڵێ : (لێرە هیچ فێر نابیت چاکتر وایە سەفەر بکەیت بۆ دەرەوە)پاش ئەوە چوو بۆ پاریس ساڵی (١٩٤٥)دەڕوات بۆ ئەمەریکا .

ساڵانی (٣٢-٣٦) یەکەم هەڵبژاردەی شیعری بە ناونیشانی(دیانا)لەسەر حیسابی خۆی چاپ دەکا، هاوڕێیەتی لەگەڵ شیللی ونیرۆداو جۆرج ئەمادۆدا هەبووە .

((ئای ئەی چین

ئایا دەکرێ لە شەوێکی بێ چـــــرادا

ئەم دێڕە لاوازانەم هەندێ گەرماییت پێ ببەخشێ ..؟))

-ژژڵاژ ژ خەڵوز

..-/   لەکوێ دەژیت ..؟

★/ لە دە هەزار کێوێکی بەرزەوە ..

★/ لە دە هەزار ساڵی ڕاماڵینی بەردینەوە ..

-/ ئەی تەمەنت چەندە ..؟

★/ لەتەمەنی چیاکە گەورەتر .

★/ لەڕاماڵینی بەردین بەتەمەن تر ..

-/   لەکەیەوە بێ دەنگیت ..؟

★/ لە فەرمانڕەوایی دەیناســۆرە دەشتیەکانەوە ..

★/   لەو کاتەوە کە زەمین   هەستی بەیەکەمین هەڵلەرزین کرد ..

-/ مردووی ..؟

★/ نەخێر..نەخێر ..من هێشـتا زیندووم

تکـــایە ئاگرێکم بـدەیێ

لێم گەڕێ با دەست لە ئاگر وەربدەم ..

((ئونسئلحاج))

..یەكێكە لە سەركێش ترین شاعیرانی گۆڤاری شیعری لوبنانی .

هەندێك لە بەرهەمەكانی :

١/لن

٢/الرسولة بشعرها الطويلة حتى الينابيع .

٣/الكلمات الكلمات الكلمات .

٤/الخواتم

..هەموو خۆشەویستی‌یەك دەست بەسەر داگرتنە و
هەموو جوانی یەكیش ،
لادانەكانمان دەشـــــارێتەوە .
هۆی هەرە گەورەی ڕق لێ بوونم ،لە جیهان ،ئەوەیە
كە نەیهێشتووە /جگــە لە
خۆشەویستی هیچ شتێك بكەم لە ژیانمدا ..

★ ★ ★

جـــــوانترین ،شـــت كە دەمان وورووژێنێ
،لەجوانیدا. . .فرمێســـــكە..!

★ ★ ★

ئەو چركەیەی كە لەبەرامبەر -شـەنگیدا-تیا
دەگرین، دانپیا نانێكە كە
هەموو ژیـــانی ڕابووردومان بیابان بووە. . .

★ ★ ★

جوانیی بەوە دەسـت پێدەكات ،كە بمانگرێنێ،
لەسەرسامیدا ..و بەوەش كۆتایی پێ دێت كە
بمانگرێنێ ،لە حەسرەت بۆشایی هـزرمان
پێش ناسینی ،ئەو..

★ ★ ★

.((هــــەرکاتێك خۆشم ویستن لە شەمەندەفەر، کەوتم ..))

((هــــەر کاتێك خۆشم ویستن لە شەمەندەفەر، کەوتم..))

-ئایا وا دەزانیت ،ڕۆژێ لەڕۆژان کەسێکت خۆش ویستووە

کە پێویست بووە خۆشت بویســــــــتایە..؟

-بێگومان ..ئەوەی کە ((پێویستە))خۆشم بوێ..پێویستی ئازارە

بۆ ئەوەی کە دەبێ دژبەخۆی بژێ..

★ ★ ★

...کەس نرخی جەستەی کچۆڵەیەکی نازدار نازانێ/ عاشـــــقێکی پیر نەبێت

وێنەیەکی تر لەحەتمیەتی هەڵە ،لەهەموو ئەندامی پەیوەندیە

مرۆییـــــەکان دا.

★ ★ ★

هەیـــــــە دەمرێت ، بەو هیوایەی پاش مردنی

بگات بەوەی

بیری دەکات ..

⋆ ⋆ ⋆

باشـترینمان ،زۆر جار ئەوانەن کەنازانن/

لەکەســــــی تر باشــــــترن...!

(ئه ئنستئنوّ زئتوّ)

(شـــــەزئك)

...من لەگەڕەکە تاریکەکانی جیهان دا ، دەژیم
ئەو گەڕەکانەی ،
کەبێ ڕووناکیی و تەنانەت بێ ژیانیشن
هێندە تامەزرۆی ژیانم
کە بە شەقامەکان دا ، دەڕۆم
نووساوم بە ڕێگاکەمەوە
بەرەو ئەو خەونانەی
کە شێوەیەکیان نییەو
پێم لەکۆتەکانی ،بەندایەتیم، هەڵدەنووتێ ،
****

گەڕەکەکان تاریکن
جیهانێکن لە نەگبەتی
کە ئیرادەی تیا وشك دەبێتەوە و
پیاوان تێکەڵ بەشتەکان دەبن

وا من بە گەڕەکە تاریکەکان دا ،
بە دزیەوە ، دەسووڕێمەوە ،لەتر دەبەم
ئەو دەمانەی کە ترس و نامۆیی لەو کۆڵانانەدا
گرد دەبنەوە و
من لە زۆرانبازیدام ..زۆرانبازی
لەگەڵ ئەو تارماییانەدا
بەڵام شەویش ،تاریکتر دادێ ...

(([illegible]))

([illegible])

. . . .شـوانەکان ،
ڕۆژ لە دارستانە ڕووتاوەکەدا   دەشارنەوە
ڕاوچی یەکە
بەتەڵی دڵ
مانگ لە زەریاچە ساردەکە دەردێنێ
پیاوە تۆخەکە
لەئاسمانێکی شین دا نیشتە جێ یە
بەکوڵم ئانیشکی داداوەتە سەر ئەستێرەکانی
یان ئەو سەری لە خەوێکی سووری تۆخ دا، دەنوێنێ.
بەڵام ئەو
هەمیشە سەرسامە بە هەڵفڕینی ،
چۆلەکە ڕەشەکان .
ئەوەی کە تەنانەت
لە نوێژی گوڵەشینەکانیش ،هەر ڕادەمێنێ .و
هێمنیە نزیکەکە بیرلە کابرای لەبیرچوو .و
لە مەلائیکە کوژراوەکان دەکاتەوە

سەر لەنوێ بەرەی جەنگ لە شەوان دا
دەبێتە نەوجەوانێکی ڕووناک
خوشکەکە لە پایز و لە توونِد وتیژیەکی ڕەشدا،
دەردەکەوێ .

★ ★ ★

(ئانئس ڕیتسۆس)

..ئایاری ساڵی (١٩٠٧) لەگوندی مونمواسیای یۆنان له دایك بووه. ساڵی (١٩٢٦) دواناوەندی تەواو دەكات و دەڕوا بۆ ئەسینا ،كه سەرکێشی ژیانی دەست پێدەكات كاری جیاوازو شیعر و فكر وشۆڕش . تا ساڵی (١٩٥٤) حەوت کۆمەڵە شیعر بە چاپ دەگەیەنێ.هەمان ساڵ ژن دێنێ زیاد لەجارێ نەفی دەکرێ، لویس ئەراگۆنی شاعیری فەرەنسی دەڵێ : دووجار گریاوم یەکەمیان کاتێ که لەگەڵ ئەندریەبریتۆنداجیابووینەوەو کاتێکیش که ڕیتسۆسم خوێندەوە)).

ساڵی (١٩٣٧) کاتێ که (گۆرانی خوشکەکەم)ی بڵاو کردەوە پاڵماس شاعیری گەورەی یۆنان پێشەکیەکی بۆ نووسی تیا دەڵێ : ((ئێمە لا دەگرین ،تا تۆ تێپەڕیت ، ئەی شاعیر ..)) بابلۆ نیرۆداش دەڵی : جگه له ڕیتسۆس، ڕازی نابم شیعرەکانم لەگەڵ شیعری کەس دا بەراورد بکەن ، ساڵی (١٩٧٧) خەڵاتی لینین وەردەگرێ .

(بـــــــازنە)

....هەمان دەنگ ، بەزبریەکی زیاترەوە و
بەدەم هەناسـە بڕکێوە ،پێی گووت ...
(لێرەوە ،دەستی پێ دەکەم و لێرەش دا ، کۆتاییم پێ دێ)
هەمیشە هەمان کێشە یە
زنجیرێکی بازنەیی و لە زنجیرەکەدا
نوێنێکی بەتاڵ ..یان مێزێکی ڕووت
هەمان چرا کە دوو دەست ڕووناك دەکاتەوە
بە پەرش وبڵاویی دەجووڵێتەوە
خۆیان لە دوو دەسکێشی لاسیکی
درێژ دەردێنن ..

((ئەشبئنی))

..خۆی لەبیر چووبووبوویەوە و سەیری نەورەسێکی دەکرد
لە گەردەلوولێکی زەریایی دا ،دەفڕی ،کە نوقمی خۆر بوو
زەردەخەنەیەکی ناسك وتەنك دەم و چاوی تەنی بوو
چاوەچاوی جم وجووڵی باڵندەکە بوو
تا بەتەنیشت گوێیەوە نیشتەوە
هەروەکو کێشی گوارەیەکی گەوهەری هەبێ
سەری دانەواند
باڵندەکە ، هەڵفڕی
هێشـــــتا ، ماڵی حاکم ،بەسەر گردەکەوە ،دەسووتا ..!

ژێدەرەکان:-

★/ئەدۆنیس :-

١/-لەچامەی :(الشهوة تتقدم على خرائط المادة) گۆڤاری.(فكر و فن) ژمارە(٤٥)

٢/-الاثار الكاملة .المجلد الاول ..ص.(٣٧٤)..(٤٥٠)

٣/-كتاب الحصار /الطبعة الاولى _١٩٨٥..ص..(٥٩-٦٠)

★ /-ئۆکتاڤیۆ باز :-

١ / -الحرية المشروطة.ترجمة /علي اليوسفـــي .دار الطبعة ص..(١٠)

٢ /-هەمان سەرچاوە لاپەڕە..(٣٦-٣٧)

★/-تێدهیوز :-

١/ -گۆڤاری (الاقلام) ژمارە(١)ی ساڵی(١٩٩٠) ص..(٦٩-٧٠)

٢/ گۆڤاری (الثقافة الاجنبية) ژمارە (٢)ی ساڵی ((١٠٠)) وەرگێڕانی بۆ عەرەبی .(طراد الكبيسي).

★/-محمود البریكان :-
١/-گۆڤاری (الاقلام)ی ژماره.(٥)ی ساڵی (١٩٩٨)لاپەڕە (٤٧)
٢/-هەمان سەرچاوە ..لاپەڕە (٥٠).

★/-میرۆسلاڤ هۆلۆب :-
١/-گۆڤاری .(الاقلام)ی ژماره.(٩-١٠)ی ساڵی (١٩٩٢)،
وەرگێڕانی بۆ عەرەبی :سامی مهدی .لاپەره..(٥٣)
٢/-هەمان سەرچاوە ..لاپەڕە .(٥٢)
٣/-هەمان سەرچاوە ..لاپەڕە .(٥٣-٥٤)
٤/-هەمان سەرچاوە ..لاپەڕە .(٥٤)

★/-محمود دەرویش :-
١/-یومیات الحزن العادی .. الانحناء والدائرة ..لاپەڕە (٧٣).
٢/-دیوانه شیعری (مدائح لحصار البحر)لاپەڕە..(١٤-١٥).

★/-فۆاد رفقه:-
١/-گۆڤاری(الاقلام) ژماره (١)ی ساڵی (١٩٩٠).لاپەڕە.(٤٥-٤٦)
٢/-گۆڤاری (افاق العربیة)ی ژماره (١٢)ی ساڵی (١٩٩١)
لاپەڕە.(١٢٠)
٣/-گۆڤاری (افاق العربیة)- ژماره (١٢)ی ساڵی (١٩٩١)

★/ مشتێ هایكۆی یابانی :-

١-/ئەم كۆمەڵە هایكۆیە ،ساڵی (١٩٩٢)لەلایەن ،هاورێ یەكەوە بە فۆتۆكراوی ،پێم گەیشتووە ،نازانم لەكوێی وەرگرتووە ..؟

★/-یوجین گیلفك :-

١/- قصائد الكوارث والامل. یوجین گیلفك.دار الفارابي وەرگێڕانی بۆ عەرەبی :-(مصطفى محمود).

★/- صلاح ستیتیه :-

١/-صلاح ستیتیه .مختارات من شعره ودراسات عنه . وەرگێڕانی بۆ عەرەبی(كاظم جهاد) و (ادونیس) پیا چووەتەوە.لاپەڕە. (٣١ /٣٣)

★-/ گۆڤاری(الثقافةالاجنبية) ژمارە (٣/٤) ساڵی (١٩٩١) و.بۆ عەرەبی/محمد الظاهر ومنیه سماره لاپەڕە (١٩٥)

★/- ابراهیم ڤازۆ :-

١/- مجلـه (المدى) ژمارە.(٢٢)/٢-(٢٠٠١).لاپەڕە..(٦٠)

٭/-لیـــون فیلیب :-

١/-گۆڤاری (الادیب المعاصر)ی ژماره (٣٥-٣٦)ی شوباتی ساڵی (١٩٨٨) وەرگێڕان .و پێشەکی عەرەبی بۆ نووسینی (د.لوث گارسیا فسنطین)لاپەڕە(٦٦).

٭/-سان ژۆن پێرس :-

١/- کیتابی (منفی،اناپاز، وقصائد اخری) وەرگێڕانی بۆ عەرەبی ٠علی اللواتی) ..ژمارەو ساڵی چاپ کردن و چاپخانە کەیم لا نیە ،تەنها چامەی (ئەناپاز)ـم لەلایە.بە فۆتۆ کراوی ..!

٭/- عبد الوهاب البیاتی :-

١/-دیوانە شیعری (بستان العائشە) چاپی سێیەم ،چاپخانەی (دار الکرمل) ساڵی(١٩٩١)..لاپەڕە.(٤٣).ولاپەڕە (٧٠)..

٭/-فلادیمێر هۆلان :-

١/-القمم العالیە .مختارات من الشعر العالمی المعاصر .

-بغداد — دار المامون للترجمة والنشر .ساڵی (١٩٩٢)

وەرگێڕان .وپێشەکی بۆ نووسینی،(یاسین طة الحافظ).لاپەڕە.(٢٥٦).

★/-ئای كوانگ :-

١/-القمم العالية .مختارات من الشعر العالمي المعاصر .

-بغداد — دار المأمون للترجمة والنشر .سالي (١٩٩٢)

وەرگێڕان .وپێشەكی بۆ نووسینی،(یاسین طة الحافظ).لاپەڕە.(١٤٥).

★/-ئونسیی الحاج :-

١/-ژمارە (یەك)ی .ڕۆژنامەی (المحرر)ـی ئەردەنی.

★/- غیورغ تراكل :-

١/-گۆڤاری (الاقلام) عیراقی ژمارە (٥) ساڵی (١٩٩٨)

و.بۆ عەرەبی (حسونە المصباحی) لاپەڕە (١٣٢)

★-/یانیس ڕیتسۆس / ((ایما ٰات))

ترجمە /سعدی یوسف

مطبعة الآديب البغدادية —الطبعة الاولى لاپەڕە (٧٣-٧٤)